

Ekonomika chovu skotu v rámci uzavřeného obratu stáda

Poděbradský Z.

Výzkumný ústav živočišné výroby, Praha – Uhřetěves

Problematika se zabývá širším pohledem na ekonomiku, totiž ekonomikou chovu skotu jako celku. Vycházíme ze zásady, že výroba mléka a výroba jatečného skotu tvoří nedílný celek v rámci uzavřeného obratu stáda. Výroba jatečného skotu je nemyslitelná bez současné produkce mléka (abstrahujeme od systému chovu krav bez tržní produkce mléka – o této problematice někdy jindy).

Chov dojníc předpokládá reprodukci stáda formou odchovu jalovic, narození býčci

v rámci užitkových chovů tvoří nutný doprovod, který nelze jinak ekonomicky zhodnotit než prodejem jatečných zvířat. V průměru námi analyzovaného souboru se v roce 2000 produkce jatečných býků podílela na celkové produkci jatečného skotu 51,7 %, jatečných jalovic, tj. jalovic vyřazených z chovu 6,7 % a jatečných telat 1,1 %. Vyřazené dojnice se podílely plnými 40,4 %.

S reprodukcí dojníc jsou spojeny náklady na odchov jalovice, na druhé straně při prosté reprodukci stáda jsou tyto náklady částečně kompenzovány tržbami za vyřazené dojnice. Náklady na otelenou jalovici představovaly u sledovaného souboru částku 24 520 Kč, na druhé straně tržby za vyřazenou dojnici byly 12 426 Kč. Znamená to, že „ztráta“ spojená s reprodukcí dojnice byla 12 094 Kč. Při roční výměně 34,7 % dojníc představovala amortizace dojnice 4 199 Kč, což litr vyrobeného mléka zatěžovalo 0,71 Kč (v přepočtu na litr tržního mléka 0,74 Kč). To vše se promítlo do ekonomiky nejen výroby mléka, ale i do ekonomiky chovu skotu jako celku.

Pro komplexní ekonomické vyhodnocení chovu skotu v rámci uzavřeného obratu stáda byla odvozena ZISKOVÁ FUNKCE v tomto tvaru:

$$Z = T - N \quad \text{a v rozvedeném tvaru}$$
$$Z_{S1} = \left[\left(\sum_{i=1}^4 \sum_{j=1}^4 \sum_{k=1}^m c_{ijk} * Y_{ijk} \right) - \left(365 * \sum_{i=1}^4 \sum_{p=1}^r n_{ip} * x_{ip} * S_i \right) \right] / S_1$$

kdy	Z – zisk	i – kategorie skotu (i = 1 – krávy, 2 - telata,
	T – tržby	3 – jalovice, 4 – výkrm skotu)
	N – náklady	j – druh finálního výrobku (j = 1 – mléčná plazma,
	c – nákupní cena	2 – tučnost event. obsah bílkovin či ostatní
	Y – naturální množství finálního výrobku (u jatečných zvířat Y = J * H)	kriteria při zpeněžování mléka 3 – jatečný skot, 4 – chlévská mrva)
	J – počet jatečných zvířat	k – kvalita výrobku (třída jakosti)
	H – jatečná hmotnost	x – naturální množství spotřebovaného materiálu či práce na krmný den
		n – jednotková cena x – tého nákladu
	S – průměrný stav zvířat	p – kalkulační položka

Pro objektivní posouzení ekonomické úrovně chovu skotu nutno veškeré propočty orientovat na průměrně ustájenou dojnici za rok. Dojnice je základem chovu skotu. Je nejen producentkou mléka ale i jatečného skotu. Ekonomiku uzavřeného obratu stáda charakterizuje tabulka 1.

1. Ekonomika chovu skotu v rámci souboru podniků v r. 2000

Ukazatel	M.j.	Telata do 6 měs.	Jalovice	Výkrm	Ml. skot celkem	Krávy	Skot celkem
Hrubá natalita	%					105,3	
Odchov telat na krávu a rok	ks					0,9633	
Struktura stáda	ks	0,54793	0,57799	0,52334	1,6493	1,0000	2,6493
Denní přírůstek na kus a den	g	834	701	945	372	x	x
Živá hmotnost jat.zvířat	kg	79,8	464,4	577,4	504	518,0	509,5
Náklady na krmný den	Kč	34,01	27,89	32,99	31,54	124,15	66,50
Náklady na KD reduk. o "v.v."	Kč	33,46	27,09	31,59	30,63	122,43	65,28
Tržní produkce na krávu za rok	ks	0,0631	0,0645	0,3987	0,5263	0,3472	0,8735
	kg	5,0	29,9	230,2	265,2	179,9	445,1
	Kč	197	917	9079	10193	4315	14508
Nákupní cena za kg ž.h.	Kč	39,00	30,62	39,44	38,44	23,99	32,60
Náklady na kg přírůstku	Kč	40,14	38,61	33,42	82,24	x	x
Dojivost na dojnici za rok	l					5912	
Tržní produkce na dojnici za rok	l					5653	
Nákupní cena litru mléka	Kč					7,42	
Tržnost mléka	%					95,6	
Tržby na dojnici za rok	Kč	197	917	9079	10193	41968	52161
Náklady v kategorii za rok	Kč	6710	5730	6051	18492	44809	63301
Zisk na dojnici za rok	Kč	-6514	-4813	3028	-8299	-2842	-11140

 vstupní údaje

Úroveň reprodukce chovu je dána natalitou, především pak čistou natalitou, tj. počtem odchovaných telat na dojnici za rok – v našem případě 96,33 telat na 100 dojnic při úhynu telat 8,5 %. Během dalšího odchovu a i v chovu dojnic (v r. 2000 činil úhyn 2 – 3 % průměrného stavu) docházelo k dalším ztrátám, takže v roce 2000 bylo zpeněženo 0,87 zvířat v přepočtu na dojnici za rok, tj. pouze 83 % z počtu narozených telat, resp. 90,3 % z telat odchovaných. Vyplývá z toho, že úrovni reprodukce a hlavně úhynu musí být věnována daleko větší pozornost, než je tomu v současné době.

V tabulce 1 jsou uvedeny rozhodující naturální a finanční podkladové údaje na jejichž základě lze odvodit ekonomiku chovu skotu. Vstupní údaje jsou v tabulce vyznačeny šrafováním. I tyto vstupní údaje však nejsou prvotní. Např. struktura stáda

vyplývá z počtu krmných dnů u jednotlivých kategorií zvířat, stejně tak průměrný denní přírůstek je výsledkem celkového přírůstku a počtu krmných dnů atd. Z hlediska zkoumaného problému lze však uvedené údaje považovat za vstupní.

Celý výpočet je směřován na zjištění zisku na dojnici za rok jako rozdílu tržeb a nákladů v rámci uzavřeného obratu stáda. Rozhodující je zisk na dojnici v rámci celého chovu (v našem případě ztráta 11 140 Kč). Vykázané „zisky“ v jednotlivých kategoriích lze chápat pouze jako pomocné ukazatele. Je logické, že náklady spojené s odchovem zvířat převažují nad tržbami.

Co je zajímavé jsou relace mezi výsledky v oblasti výroby mléka a výroby jatečného skotu. Dojivost 5 912 l mléka a výroba 445,1 kg jatečného skotu na dojnici za rok jsou určující pro zjištění podílu těchto dvou komponentů na celkovém výsledku. Na celkových tržbách se tyto dvě skupiny produktů podílely tržbami za mléko 72,2 % a tržbami za jatečný skot 27,8 %, z toho jatečné krávy 8,3 %.

Celkový objem nákladů na dojnici za rok byl v roce 2000 vyšší než tržby. Nutno podotknout, že i hodnocení chovu skotu jako celku je pouze součástí hospodaření celého podniku. Je otázkou, zda likvidace chovu skotu, v našem případě „nerentabilního“ odvětví, by vedla i ke snížení ztráty, resp. ke zvýšení rentability podniku. Nutno totiž zvážit, zda narušení přísunu organických hmot do půdy neovlivní výsledky v rostlinné výrobě. Ne okamžitě, ale z dlouhodobého pohledu.

V roce 2000 bylo dosahováno špatného zpeněžování mléka (i když oproti roku 1999 došlo ke zlepšení), u jatečného skotu se pohybovaly ceny na solidní úrovni předcházejících let.

Zpeněžení mléka se v roce 2001 zlepšilo, na druhé straně však došlo k propadu cen jatečného skotu. Odhad výsledků je uveden v tabulce 2. V případě, že by došlo k návratu nákupních cen na úroveň roku 2000, došlo by k částečnému vylepšení ekonomické situace chovu skotu jako celku (tab.3).

2. Ekonomika chovu skotu v r.2001 při změnách nákupních cen mléka i jatečného skotu

v roce 2001

Ukazatel	M.j.	Telata do 6 měs.	Jalovice	Výkrm	Mladý skot celkem	Krávy	Skot celkem
Nákupní cena za kg ž.h.	Kč	42,32	25,25	32,81	20,40	23,99	32,60
Nákupní cena litru mléka	Kč					7,75	
Tržby na dojnici za rok	Kč	197	917	9079	10193	43812	54005
Náklady v kategorii za rok	Kč	6710	5730	6051	18492	44809	63301
Zisk na dojnici za rok	Kč	-6514	-4813	3028	-8299	-997	-9296

3. Ekonomika chovu skotu při perspektivních nákupních cenách mléka a jatečného skotu roku 2000

Ukazatel	M.j.	Telata do 6 měs.	Jalovice	Výkrm	Mladý skot celkem	Krávy	Skot celkem
Nákupní cena za kg ž.h.	Kč	39,00	30,62	39,44	38,44	23,99	32,60
Nákupní cena litru mléka	Kč					8,00	
Tržby na dojnici za rok	Kč	197	917	9079	10193	45225	55419
Náklady v kategorii za rok	Kč	6710	5730	6051	18492	44809	63301
Zisk na dojnici za rok	Kč	-6514	-4813	3028	-8299	416	-7882

Příspěvek vychází z výsledků řešení úkolu NAZV QD 0176 PP 06.